

Рецензенти

Академик Василије Крестић
Академик Михаило Војводић
Проф. др Сава Живанов

Уредници

Проф. др Мира Радојевић
Доц. др Милош Ковић

Издавачи

Фондација за обнављање, подршку и очување
комплекса историјско-меморијалних споменика
у Републици Србији „Руски некропољ“, Београд
Институт за политички и економски дијалог (ИПЕД), Београд

Дизајн

BlackBox

Штампа

Бирограф, Београд

Тираж

300

Београд, 2014.

РУСКИ НЕКРОПОЉ У БЕОГРАДУ

знамење историјског пријатељства

ОБЈАВЉУЈЕ ДРУШТВО САРЂЕНА
НА РУСКОМ НЕКРОПОЉУ

САДРЖАЈ

9 УВОДНЕ РЕЧИ

17 ВЕКОВИ САРАДЊЕ

- 19 Руско-српске везе (1774–1914)
- 33 Руска медицинска и хуманитарна помоћ Србији у годинама Првог светског рата (1914–1917)
- 46 Српско-руски односи (1914–1990)
- 64 Српско-руске економске везе кроз историју

85 РУСКИ ЕМИГРАНТИ У СРБИЈИ

- 87 Руски емигранти у културном и научном животу Краљевине СХС и Краљевине Југославије
- 105 Духовно искуство руске дијаспоре у Југославији 1920–1944.
- 112 Покровитељство Српске Православне Цркве над Руском заграничном Црквом (1920–1940)
- 122 Активност Сергеја Николајевича Смирнова при Краљевском двору Југославије (1918–1941)
- 141 Живот руске емиграције за време окупације
- 160 Руска емиграција у социјалистичкој Југославији (1945–1949)

173 ИСТОРИЈА И УМЕТНИЧКИ ЗНАЧАЈ РУСКОГ НЕКРОПОЉА У БЕОГРАДУ

- 175 Историјат Руског некропоља на Новом гробљу у Београду
- 186 Историјско-уметнички значај Руског некропоља
- 210 Нови сјај Руског некропоља

223 РУСИЈА И СРБИЈА У ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ

- 225 Русија и обнова српске државе
- 235 Политички односи Србије и Русије
- 248 Руско-српске везе од 1990. до 2014. године

285 ИСТАКНУТЕ ЛИЧНОСТИ САХРАЊЕНЕ НА РУСКОМ НЕКРОПОЉУ

- 287 Михаил Васиљевич Алексејев
- 290 Протопрезвитер Петар Беловидов
- 292 Архиђакон Лукијан
- 294 Александар Андрејевич Брант
- 296 Петар Николајевич Врангел
- 302 Архиепископ Теофан
- 305 Александар Јосифович Игњатовски
- 308 Нина (Васиљевна) Кирсанова
- 310 Степан Фјодорович Колесников
- 312 Игуманија Нина
- 314 Николај Петровић Краснов
- 318 Степан Михаиловић Куљбакин
- 321 Виктор Викторовић Лукомски
- 324 Архимандрит Кирик
- 326 Архимандрит Теодосије
- 328 Георгије Александровић Острогорски
- 331 Георгиј Николајевич Пио-Уљски
- 335 Ксенија Роговска Христић
- 336 Михаил Владимировић Родзјанко
- 340 Сергије Викторовић Троицки
- 342 Владимир Владимировић Фармаковски
- 344 Николај Хенриховић Хартвиг
- 348 Митрополит Антоније

353 АУТОРИ ПРИЛОГА

Екатерина Гавроева

МИХАИЛ ВЛАДИМИРОВИЧ РОДЗЈАНКО

(1859-1924)

■ М. В. Родзјанко

Михаил Владимирович Родзјанко, последњи председник руске Думе до Октобарске револуције, рођен је 9. фебруара 1859. године, на имању Попасноје, Јекатеринославска губернија, у породици генерал-потпуковника Владимира Михајловича Родзјанка (1820–1893). Отац је служио у престижном пуку Коњичке гарде, био је помоћник начелника штаба Жандармеријског корпуса, официр за посебне задатке начелника Жандармеријског корпуса, члан одбора повереника Институција друштвене милостије у Санкт-Петербургу, управљао је Петропавловском болницом у престоници. Млађи син је продужио породичну традицију. Завршио је Пажевски корпус Његовог Императорског Височанства 1877. године. Одмах после тога је ступио у службу пука Коњичке гарде, где је од 1877. до 1882. године служио под командом будућег министра императорског двора барона В. Б. Фредерикса. Од 1882. је пензионисан у чину поручника, да би се вратио на породично имање. Године 1883. М. В. Родзјанко је изабран за почасног мировног судију, кроз три године – за предводника дворјана Новомосковске административно-територијалне јединице, а 1896 – за председника Новомосковске локалне земске управе. Од 1901. до 1906. године – био је председник Јекатеринославске губернијске земске управе. У јекатеринославском периоду свог живота М. В. Родзјанко се истакао као активни друштвени делатник - био је члан разних удружења, повереник школских установа, бавио се добротворним радом. Учествовао је на земским и земско-градским конгресима, где се упознао са некима од будућих оснивача „Савеза 17. октобра“, Д. Н. Шиповим и М. А. Стаховичем. Од 1905. године „Народна партија Савеза 17. октобра“, формирана од стране М. В. Родзјанка у Јекатеринослављу, постала је део „Савеза“. Михаил Владимирович је постао један од оснивача и лидера партије октобриста и члан њеног Централног комитета. Године 1906. изабран је од стране Јекатеринославског губернијског земског конгреса у Државни савет, а 1907. постао је члан Државне думе III сазива, пошто је напустио Државни савет. У III Државној думи

је председавао аграрном комисијом, која је у том периоду била једна од кључних, због аграрне политике коју је спроводио П. А. Столипин, а коју су октобристи подржавали. Пријатељ је председника скупштинске фракције „Савез 17. октобра“, члан многих комисија Думе: пописа, локалног самоуправљања, миграције. У априлу 1911, када је А. И. Гучков напустио место председника Народне скупштине, М. В. Родзјанко га је заменио, пошто је за њега гласала октобристичко-кадетска већина у Скупштини.

Управо после избора на место председника Скупштине јекатеринославски велелепоседник је привукао на себе широку друштвену пажњу. Снажан, упечатљив изглед, висок положај, били су довољни да постане једна од личности о којима се највише говорило на политичкој сцени Руског царства почетком XX века, што је у будућности веома утицало на његову репутацију и на реакције на његов рад. Захваљујући начелнику Канцеларије Државне думе Ј. В. Глинки, М. В. Родзјанко је претворен у човека који прича празне приче, неспособног политичара, нарцисоидног и ограниченог човека. Међутим, његово деловање на положају председника Државне думе, друштвена и добротворна активност приказују нам изразиту, колоритну фигуру способног политичара.

У IV Државној думи Родзјанко је био на врху своје политичке каријере. У октобру 1912. изабран је за посланика Јекатеринославске губерније у Државној думи од стране конгреса земљопоседника, ушао је у фракцију октобриста, а после њеног распада – члан је фракције земљопоседника-октобриста. За председника IV Државне думе изабран је 15. новембра 1912. године, већином гласова (251 за и 150 против). У својој приступној речи М. В. Родзјанко је говорио о заштити уставног поретка и инсистирао на активној спољној политици Руске империје. У IV Државној думи М. В. Родзјанко је био члан скупштинске комисије задужене за војна и поморска питања.

Као председник Државне думе М. В. Родзјанко је често подносио извештаје Николају II, у складу са чланом 10 „Статута Државне думе“. Његови сусрети са императором су постали регуларни, и помогли су јачању утицаја Думе као пуноправног члана државне структуре царства. Председник Думе је цару подносио извештај 15 пута у периоду од 1912. до 1917. године.

После почетка Првог светског рата Дума се окупила само на једнодневно ванредно заседање – ради одобравања кредита за војску. Рат је изменио форму рада парламента, али је М. В. Родзјанко на месту председника Думе имао разноврсне везе, што му је омогућило да буде у центру дешавања и да буде информисан о свему, како на ратним фронтима, тако и унутар земље, нарочито о војној индустрији и снабдевању армије. Тако је, на пример, пила на у његовом власништву „Топорок“ (Новгородскаја губернија) радила за потребе државе. Председник Думе је заступао став да Руско царство мора да ратује све до победе. Председник Комитета Државне думе за пружање помоћи рањеницима и настрадалим од рата постао је године 1914. Био је и председник Сверуског удружења друштвене подршке војним зајмовима.

М. В. Родзјанко је 1915. године убедио цара да сазове Државну думу после дуже паузе. Наступио је као иницијатор одржавања Ванредне седнице посвећене анализи и обједињењу дејстава за одбрану државе, и постаје њен активан члан. Седница је била посвећена организацији економије у ратним условима. Те године је изабран за председника Евакуационе комисије на Ванредној седници посвећеној одбрани земље. Та комисија је била одговорна за евакуацију фирми и установа из области ратних дејстава. М. В. Родзјанко је подржавао укључивање земских и градских делатника у друштвене послове у годинама рата.

• М. В. Родзјанко

У то време, 1915. године – један је од оснивача и лидера уједињене опозиције – Прогресивног блока, чије формирање се доводи у везу са узнемирујућим пролећним и летњим повлачењем руске војске и потребом да се формира „министарство друштвеног поверења“. М. В. Родзјанко је, као председник Думе, желео да види кабинет владе који би имао општу подршку грађана– „поверење земље“. Он није без основа очекивао да може да дође на чело таквог кабинета. Себе је видео као посредника између Думе и врховне власти. Затражио је од Николаја II оставке министара В. А. Сухомлинова, Н. А. Маклакова, И. Г. Шегловитова, оберпрокурора Светог Синода В. К. Саблера, председника Министарског Савета И. Л. Горемикина, а такође се противио растућем утицају Г. Е Распућина. И пре рата, често је у аудијенцијама код цара тражио одстрањивање Распућина са Двора. У ратним годинама тврдио је да је

„старац“ једини кривац за пад угледа царског пара, због чега се према њему царица Александра Федоровна неблагонаклоно односила.

Период од краја 1916. до почетка 1917. године је био један од најплодотворнијих периода активности М. В. Родзјанка. Покушао је да спречи распуштање Државне думе. Продужио је њено пуномоћје и усмеравао пажњу друштва ка том питању. Као пример за то послужио је Конгрес обједињених дворјанских друштава, који се одржавао од 29. новембра до 4. децембра 1916. године.

М. В. Родзјанко је 26. фебруара 1917. године послао цару свој први телеграм – упозорење о догађајима који су се одвијали у Петрограду, молећи га да назначи одговорно министарство, које ће уживати поверење читаве земље. Николај није реаговао на упозорење председника Думе. Тог дана М. В. Родзјанко је добио наредбу о паузи у раду Скупштине, што је постао један од најважнијих догађаја Фебруарске револуције. М. В. Родзјанко 27. фебруара шаље свој други телеграм императору, са молбом да обнови рад законодавних установа и формира одговорно министарство. Током дана 27. фебруара, за време приватног састанка чланова Државне думе, донета је одлука да се формира Привремени комитет чланова Државне думе ради успостављања реда и комуникације са лицима и установама (познат као Привремени комитет Државне думе), на чије чело је дошао баш М. В. Родзјанко, који се претворио из монархисте у револуционара. Таврически дворач је постао „штаб револуције“, а М. В. Родзјанка и А. Ф. Керенског су назвали „првим грађанима Русије“. У фебруарским данима Родзјанко је једна од најпопуларнијих фигура, руководилац револуције која је почињала. Покушао је да Привремени комитет претвори у стални орган врховне власти. Учествовао је у преговорима са Петроградским совјетом радничких и војничких депутата о формирању Привремене владе, а такође и са великим кнезом Михаилом Александровичем. Том приликом је Кнез пристао да се одрекне преузимања врховне власти.

У састав Привремене владе М. В. Родзјанко није ушао. председавао је приватним састанцима Народне скупштине, на којима се до краја августа разговарало о економском и политичком развоју Русије. Све време до Октобарског преврата је предузимао покушаје да поврати претходну улогу Државне думе.

После октобра 1917 године, М. В. Родзјанко је напустио Русију. Налазио се у Добровољачкој армији, учествовао у „Леденом походу“ (Први Кубански поход Добровољачке армије). Покушавао је да формира Думу која би била ослонац власти белог покрета, што би му дало законитост постојања, али без успеха.

Године 1920. емигрирао је у Краљевину СХС. У политичком животу није учествовао. Део емиграције монархистичких погледа оптуживао је бившег председника Државне думе да је издао цара. Мемоари М. В. Родзјанка, написани у Југославији, били су једна врста оправдања за његове поступке.

Један од најпознатијих политичара Руског царства с почетка XX века умро је у Државној болници у Београду, 24. јануара 1924. године. Сахрањен је на Руском некропољу у Београду.